

Aikakauskirja Kasvatus

Abstraktit

Lepola, Janne – Kivineva, Tanja – Orvasto, Ritva-Liisa. 2012. ESIOPETUKSEN SATUJENLUKEMISMETELEMÄN YHTEYS YMMÄRTÄMISTAITOJEN KEHITTÄMISEEN ESIOPETUS- JA KOULUIÄSSÄ. Kasvatus 43 (4), 336–349.

Tarkastelimme tässä artikkelissa tehostetun satujenlukemisen toimintamallin (Orvasto & Levola 2010) yhteyttä lasten kertomusten ymmärtämiseen ja motivaatioon esiopetuksen ja 1. luokan aikana. Tutkimukseen liittyvän satuintervention toteuttivat erityislastentarhanopettaja ja lastenhoitaja yhteistyössä lasten vanhempien kanssa esiopetusvuoden syyskuusta huhtikuun. Ryhmässä käsiteltiin yhteensä 32 satua. Koeryhmänä oli pienennetty 12 lapsen esiopetusryhmä, ja vertailuryhmässä oli 12 lasta. Koe- ja vertailuryhmä vertaistettiin lasten alkuvalmiuksien suhteen. Kertomuksen ymmärtämisen taitojen kehittymistä arvioitiin alku- ja loppumittauksella. Lukemisen valmiuksia ja lukutaidon kehitystasoa arvioitiin sekä esiopetusvuoden aikana että 1. luokan keväällä. Tulokset osoittivat, että koeryhmän lasten muistinvaraisen kerronnan ja päätelmien tekemisen taidot kehittivät selvästi pitkäkestoisen satuintervention aikana. Kuitenkin vertailu kontrolliryhmään osoitti, että satuinterventio ei ollut yhteydessä kuullunymmärtämisen kehitykseen. Satuinterventioon osallistuneet lapset suoriutuivat yhtä hyvin kuin heidän luokkatoverinsa teknisessä lukutaidossa ja tekstien ymmärtämisessä 1. luokalla. Opettajan arvion mukaan koeryhmän lasten tehtäväänsuuntautuva motivaatio lisääntyi ja välttämismotivaatio väheni satuintervention aikana. Pohdinnassa tarkastellaan varhaispedagogiikan näkökulmasta lasten tarinan ymmärtämistaitojen tukemista ja vanhempien ohjauksen merkitystä.

Asiasanat: satujen lukeminen, kertomuksen ymmärtäminen, esiopetus, interventio, motivaatio

Keskinen, Hanna – Aunola, Kaisa – Lerkkanen, Marja-Kristiina – Poikkeus, Anna-Maija – Niemi, Pekka – Nurmi, Jari-Erik – Kiuru, Noona. 2012. LAPSEN LUKIVAIKEUSRISKI VANHEMMUUSTYYLIEN JA ONGELMAKÄYTTÄYTYMISEN VÄLISIÄ YHTEYKSIÄ MUUNTAVANA TEKIJÄNÄ. Kasvatus 43 (4), 350–360.

Tässä artikkelissa tarkastellaan vanhemmuustyylien ja lasten ongelmakäyttäytymisen välisiä yhteyksiä sekä lasten lukivaikeusriskin vaikutusta näissä yhteyksissä. Artikkelin perustuu tutkimukseen, johon osallistui 608 lasta, joista noin puolella ($n = 287$) oli esiopetusiässä tunnistettu lukivaikeusriski ja noin puolet oli verrokkilapsia ($n = 321$). Aineisto kerättiin lasten ollessa ensimmäisellä, toisella ja kolmannella luokalla. Vanhemmat vastasivat kyselyyn vanhemmuustyyleistä (lämpimyyden, rajojen asettaminen, syyllistäminen), ja opettajat arvioivat lasten sisäänpäin ja ulospäin suuntautuva ongelmakäyttäytymistä. Tulokset osoittivat, että vanhempien runsas lämpimyyden oli yhteydessä lasten vähäisempään ulospäin suuntautuvaan ongelmakäyttäytymiseen. Sen sijaan äitien lämpimyyttä ja lapsen syyllistämistä yhdistävä ristiriitainen vanhemmuus lisäsi lasten sisäänpäin suuntautuva ongelmakäyttäytymistä. Lapsilla, joilla oli lukivaikeusriski, ilmeni enemmän ongelmakäyttäytymistä. Lukivaikeusriski myös muunsi vanhemmuustyylien ja lasten ongelmakäyttäytymisen välisiä yhteyksiä: Äitien käyttämä runsas syyllistävä vanhemmuus oli voimakkaammin yhteydessä riskilasten kuin verrokkilasten sisäänpäin suuntautuvaan ongelmakäyttäytymiseen. Lisäksi äitien rajojen asettaminen vähensi erityisesti riskilasten sisäänpäin suuntautuva ongelmakäyttäytymistä. Tulokset viittaavat siihen, että lapset, joilla on riski lukivaikeuteen, saattavat yhtäältä olla erityisen herkkiä syyllistävän vanhemmuuden kielteisille vaikutuksille ja toisaalta he hyötyvät rajoja asettavasta vanhemmuudesta erityisen paljon. Tutkimus toteutettiin osana Alkuportaattatutkimusta.

Asiasanat: vanhemmuustyyli, sisäänpäin suuntautuva ongelmakäyttäytyminen, ulospäin suuntautuva ongelmakäyttäytyminen, lukivaikeus, lukivaikeusriski

Kivinen, Osmo – Kaarakainen, Meri-Tuulia. 2012. OPETUSTA ERIYTTÄVÄ DIGITAALINEN READIT-OPETUSOHJELMA LUKEMISSTRATEGIOIDEN HARJAANNUTTAMISESSA. Kasvatus 43 (4), 361–374.

Digitaalinen ReadIT-opetusohjelma harjaannuttaa oppilaiden lukemisstrategioiden hallintataitoja erilaisten asiategstiä lukemisessa. Tavoitteena on tuetun harjoittelun kautta ohjata oppilaita lukemisstrategioiden itsenäiseen hyödyntämiseen ja edesauttaa oppimista edistävien lukutapojen automatisoitumista. ReadIT-ohjelmaan nivoutuvat tutkimus- ja kehitystyöt tähtäävät opetusta henkilökohtaistavan, oppimista edistävän työkalun tarjoamiseen niin kouluihin kuin itsenäiseen etäopiskeluunkin. Tässä raportoitavassa ReadIT-opetusohjelmaa soveltavassa tutkimuksessa tarkasteltiin yhdeksännän luokan oppilaiden (n = 424) lukemisstrategioiden hyödyntämistä sekä luetun ymmärtämistestissä suoriutumista. ReadIT:n tallentamat tiedot oppilaiden etenemisestä, ajankäytöstä ja luetun ymmärtämistestin tuloksista sekä kyselyyn annetuista vastauksista muodostivat tutkimuksen keskeisen aineiston. Myös opettajilta pyydettiin arviota omien oppilaidensa luetun ymmärtämisen taidoista. Tutkimuksessa analysoitiin oppilaiden etenemistä opetusohjelmassa, suoriutumista luetunymmärtämistestissä sekä oppilaiden tapoja hyödyntää lukemisstrategioita. Opettajat arvioivat tyttöjen luetun ymmärtämisen taidot poikia paremmiksi. Tytöt ja pojat itse arvioivat taitonsa varsin hyviksi suoriutumistasosta riippumatta. Tutkimustulokset osoittavat poikien suoriutuvan tietokoneavusteisessa luetunymmärtämisharjoitteessa yhtä hyvin kuin tytöt. Verkkolukemisessa pojat siis kaventavat perinteiselle lukemiselle ominaista eroa tyttöihin. Luetunymmärtämistestissä hyvin menestyneet oppilaat käyttivät muita enemmän aikaa ReadIT-opetusohjelmassa ja hyödynsivät muita ahkerammin sen tarjoamia interaktiivisia ominaisuuksia. Pojille oli ominaista nopea ja suoraviivainen eteneminen, tytöt puolestaan etenivät poikia hitaammin hyödyntäen aktiivisesti opetusohjelman tarjoamia lukemisstrategioita. Poikien ja tyttöjen tavat käyttää digitaalista oppimisympäristöä ja lukea tekstiä osoittautuivat erilaisiksi, mutta eroavuudet eivät olleet yhteydessä suoriutumiseroihin. *Asiasanat:* lukemisstrategiat, henkilökohtaistaminen, digitaalinen opetusteknologia

Kalalahti, Mira. 2012. PERHETAUSTAN VAIKUTUS TYTTÖJEN JA POIKIEN KOULUNKÄYNTIIN. Kasvatus 43 (4), 375–390.

Koulutuserojen ja kouluosaavutusten sosiaaliluokkasidonnaisuus on moniulotteinen ja paljon tutkittu ilmiö. Erilaisten perheiden koululaisten arvosanat ja asenteet vaihtelevat perhetaustan mukaan ja siirtävät koulutuksellisia saavutuksia myös koulutuksellista tasaarvoa korostavassa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä sukupolvelta toiselle. Koulutuksen periytymisen mekanismit ovat kuitenkin monitahoisia ja niiden tutkiminen edellyttää monien tekijöiden samanaikaista huomioimista. Tässä artikkelissa tutkitaan yhtäältä kouluasenteiden ja toisaalta kouluarvosanojen yhteyksiä perhetaustaan sekä perheen ja koulun vuorovaikutukseen. Artikkelissa analysoidaan kyselylomakeaineistoa (N=2486) tilastollisin menetelmin. Tutkimuskohteena ovat 9.-luokkalaiset helsinkiläiskoululaiset vuonna 2010. Artikkelin tuloksista ilmenee, että kouluosaavutusten ja koulumyönteisyyden yhteydet perhetaustaan ja koulun vuorovaikutukseen ovat erilaiset, mikä nostaa esiin erityisesti opettajan ja oppilaan sekä vanhempien ja lasten vuorovaikutuksen merkitystä kouluasenteiden näkökulmasta. *Asiasanat:* kouluasenteet, kouluosaavutukset, perhetausta

Niemi, Päivi – Asanti, Riitta – Seppinen, Hanna-Leena. 2012. PYSYVÄT PIENRYHMÄT OPPIMISYHTEISÖINÄ YLÄKOULUSSA – OPPILAIDEN JA OPETTAJIEN ARVIOITA KEHITTÄMISOHJELMASTA. Kasvatus 43 (4), 391–405.

Tässä artikkelissa kuvataan yläkoulun oppilaiden ja opettajien arvioita ja kokemuksia niin sanottujen pysyvien pienryhmien eli väriryhmien toimintamallista, jonka tavoitteena on vähentää oppilaiden yksin jäämistä ja edistää sosiaalisten taitojen ja myönteisen vuorovaikutuksen oppimista. Tavoitteena on edistää myös opettajien ryhmädynamiikan asiantuntijuutta. Luokka jaetaan värien mukaan nimettyihin, 4–7 hengen pienryhmiin, joiden kokoonpano pysyy samana 7. ja 8. luokan ajan. Jokaiseen ryhmään pyritään saamaan tyttöjä ja poikia sekä temperamentin ja oppimisen suhteen erilaisia

oppilaita. Ongelmatilanteissa ryhmiä ei muuteta, vaan ongelmia ratkotaan opettajien tukemana. Kahdeksan väriyhmäluokan oppilaat vastasivat avoimiin kysymyksiin 8. luokalla (n=143) ja 9. luokalla (n=137). Kyselyyn osallistuivat myös koulun päätoimiset opettajat (n=31), joista runsas puolet käytti väriyhmiä opetuksessaan. Enemmistö oppilaista ja opettajista arvioi toimintaa myönteisesti ja piti sen keskeisenä aikaansaannoksena yhteishengen ja yhteistyön vahvistumista kouluyhteisössä. Oppilaat korostivat sitä, että jokaisella on oma ryhmänsä, kukaan ei jää yksin ja syntyy uusia ystävyysuhteita. Kielteisiä näkemyksiä raportoi noin neljännes oppilaista. Oppilaat halusivat vaihtaa välillä ryhmiä ja päästä vaikuttamaan niiden kokoonpanoon. Opettajat pitivät työnohjausta tärkeänä. Pysyvien pienryhmien toimintamalli tarjoaa mahdollisuuden edistää yläkoulun oppilaiden myönteistä vuorovaikutusta ja sosiaalisten taitojen oppimista osana jokapäiväistä koulutyöskentelyä.

Asiasanat: vuorovaikutus, sosiaaliset taidot, yläkoulu, nuori, yhteisöllinen oppiminen, pienryhmä

Vuopala, Essi – Järvelä, Sanna. 2012. YHTEISÖLLISTÄ OPPIMISTA EDISTÄVÄT JA VAIKEUTTAVAT TEKIJÄT – OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA VERKKOKURSSILTA. *Kasvatus* 43 (4), 406–421.

Tässä artikkelissa tarkastellaan yliopisto-opiskelijoiden kokemuksia yhteisöllistä oppimista edistävästä ja vaikeuttavista tekijöistä eräällä verkkokurssilla. Tutkimusaineisto on kerätty kansainväliseltä CSCL (Computer Supported Collaborative Learning) -kurssilta, jonka aikana opiskelijat (N=83) työskentelivät pienryhmissä erilaisten skriptien tukemana. Tutkimusaineisto koostuu kyselylomakkeista (n=311), joissa opiskelijat pohtivat yhteisölliseen oppimiseen vaikuttaneita tekijöitä omassa pienryhmässään. Vastaukset on analysoitu aineistolähtöisesti sisällönanalyysillä, minkä tuloksena yhteisöllistä oppimista edistävät ja vaikeuttavat tekijät on luokiteltu kolmeen pääkategoriaan: ryhmään liittyviin tekijöihin, opiskeluympäristöön liittyviin tekijöihin ja yksilöön liittyviin tekijöihin. Tulosten mukaan merkittävimmät yhteisöllistä oppimista sekä edistävät että vaikeuttavat tekijät liittyvät ryhmän toimintaan, erityisesti vuorovaikutuksen laatuun ja osallistumisen tasavertaisuuteen. Toiseksi merkittävin tekijä yhteisöllisen oppimisen edistäjänä ja vaikeuttajana liittyy opiskeluympäristöön, erityisesti oppimistehtävän muotoiluun. Yksilöllisiä tekijöitä ei koettu merkityksellisiksi yhteisöllisen oppimisen edellytyksiksi, ja niiden koettiin useammin vaikeuttavan kuin edistävän yhteisöllistä oppimista.

Asiasanat: yhteisöllinen oppiminen, tietokoneavusteinen yhteisöllinen oppiminen (CSCL), yliopisto-opiskelu